

**ალექსანდრე ყაზბეგის „წამება ქეთევან დედოფლისას“
სახისმიტყველება**

ალექსანდრე ყაზბეგმა თავისი შემოქმედებითი ინდივიდუალობა გამოამჟღავნა დრამატულ ნაწარმოებებშიც, სადაც ავტორმა გადმოსცა ფსიქოლოგიური სიღრმეებით მოცული სათქმელი, რაც შემოქმედის მღელვარე სულს ამოძრავებდა და სტიოდა. ამიტომ მის შემოქმედებაში სრულიად განსხვავებულ განცდებს ვაწყდებით, რომელიც პერსონაჟთა სულიერი სამყაროდან და გრძნობებიდან მომდინარეობენ, თითქოს მათით წარმოდგენილი სამყარო – სიცოცხლე და სიკვდილი – სხვაგვარი ფენომენია და მეტად უხილავი, შეუცნობელი და მიუწვდომელი, სხვა ფერებით შემკული, მართალიც, უძლეველიც და ამადლებულიც.

ალექსანდრე ყაზბეგის მსოფლმხედველობრივი მრწამსი ახლებულ ჭრილშია საძიებელი და გასაზარებელი; მწერლის ფართო აზროვნება ჩანს არა მარტო ეპიკური ჟანრის მოთხრობებით და რომანებით, არამედ დრამატული ნაწარმოებებითაც, რომელთა მხატვრულ სამყაროში მეტი ექსპრესიულობა და სათქმელის სიღრმისეულობა ძვეს, შეიძლება ითქვას, ავტორს მეტი გასაქანი ეძლევა, ამ ჟანრში მოაქციოს ყველა ტკივილით, ტრაგიკული ელფერით აღსავსე ის საფიქრალი, რაც აწუხებდა და უნდოდა სამომავლოდ მაინც დაესახა.

გრიგოლ კიკნაძის აზრით: „... ეს შინაგანი სირთულე, რაც ხალხის სულიერი ცხოვრების სიმდიდრეს მოწმობს, გვიჩვენა ყაზბეგმა და ამიტომაც, რომ მკითხველს ოდნავი მობუზრების განცდაც კი არ უჩნდება, როცა ალ. ყაზბეგის ნაწარმოებებს კითხულობს“ (კიკნაძე, 1978: 327).

ალექსანდრე ყაზბეგი „წამებაში“ ქეთევან წამებულის მხატვრული შინაარსით დატვირთულ სახეს ახალი ეპოქის სულისკვეთებას უსადაგებს და რომ შეძლოს მისი სრულყოფილად წარმოჩენა, მეტაფორულ გაიაზრებს, რათა პერსონაჟი ახალ ჭრილში იქნას დანახული და აღქმული. ბიბლიურ სახისმეტყველებაზე საუბრისას ე. კალანდარიშვილი აღნიშნავს:

„... ბიბლიური სახისმეტყველება განმსაზღვრელია არა მხოლოდ შუასაუკუნეობრივი მსოფლხედვისა, არამედ მთელი შემდგომი ლიტერატურული ეპოქებისა. ის თანდათან აზროვნების წესად იქცევა. მართალია, თანამედროვე პერიოდში ცნობიერების მიზანმიმართული ინტენსივობა იცვლება, მაგრამ ბიბლიური განსახოვნების ფორმები ავთენტური თუ ტრანსფორმირებული გზით უდავოდ განსაზღვრავს ლიტერატურულ-საზოგადოებრივ პროცესის მიმდინარეობას ყველა ჟანრში” (კაღანდარიშვილი, 2011: 328).

წამებული პერსონაჟი რამდენიმე სახისმეტყველებითი ასპექტით არის წარმოჩენილი ალ. ყაზბეგის დასახელებულ ნაწარმოებში: „ნეტარი”, „ვარდი”, „იესოს სძალი”... აგრეთვე, ის „კურთხეულია”, „ედემია”, „ნათელია”, მისი სიცოცხლე „მრავალჯამიერია”, „სახიერია”... ქეთევან დედოფლის პიროვნება შედარებულია მარიამ ღვთისმშობელთან, რომლისადმი დედოფლის მიმართებებს დიდი ადგილი ეთმობა ნაწარმოებში, მისი სახის გააზრებისას გამოყენებულია ასევე სამკაულის მოტივი, რომელსაც სიმბოლური ფუნქცია აკისრია და სხვა. ამჯერად ჩვენს ნაშრომში მხოლოდ რამდენიმე სახისმეტყველებით ასპექტს შევეხებით, მანამდე კი აღვნიშნავთ, რომ სახისმეტყველებითი გააზრების გარეშე ამა თუ იმ მწერლის შემოქმედების განხილვა, მათი მხატვრული ქსოვილის გააზრება და შეცნობა თითქმის შეუძლებელია, გაუგებარია მხატვრული სიტყვის არსი; აგრეთვე, სახისმეტყველებითი წვდომის გარეშე ნაწარმოები უფერული და ზედაპირულია. სახეებით აზროვნების წვდომა მეტ მადლს აძლევს შინაგან სათქმელს, მეტად უახლოვდება ადამიანი სიტყვის სიღრმეებში დამალულ იმ უმაღლეს ჭეშმარიტებას, რომელიც შეამეცნებინებს ზემატერიალურს, აზიარებს დაფარულთან და მიუწვდომელთან. სახისმეტყველებითი აზროვნება ყველა ეპოქის ლიტერატურულ მსოფლხედვას გასდევს, ის ცნობიერი პროცესია, რაც მხატვრული სიტყვის სიღრმეებს მოიცავს და მასში ჩამარხული აზრის წვდომის საფუძველს ქმნის.

საკვლევი საკითხის უკეთ გასაანალიზებლად ტექსტიდან დავიმოწმით რამდენიმე ადგილი, რაც სახისმეტყველებითი თვალსაზრისით მნიშვნელოვანია. ქეთევან დედოფალი კახთა და მთელი ქართველი ერის იმედად არის დასახული, რაც თვით ხალხის სულისკვეთებიდან ჩანს, ისინი ამბობენ: „სცოცხლობდეს ქეთევან დედოფალი, სცოცხლობდეს კახთა იმედად!

სცოცხლობდეს მრავალ-ჟამიერ!” (ყაზბეგი, 1949: 435); „... მარტო თქვენი ხილვაცა კმარა, რომ კაცი ედემის სიამოვნებას მიეცეს...” (ყაზბეგი, 1949: 436); ქართველთა სარდალი ქაიხოსრო ომანიშვილი ასე მიმართავს ქეთევან დედოფალს: „კურთხეულიმც იქნები დედათა შორის, ნაზო, გულ-კეთილო ქმნილებავ! ნეტარიმც არის ის ქვეყანა, სადაც შენებრივ ვარდი გაიფურჩქნება!..” (ყაზბეგი, 1949: 438).

„მრავალ-ჟამიერობა” მხოლოდ წმიდანთა დევაწლთან, მათ ხატ-სახეებთან არის დაკავშირებული, რადგან მათი სულიერი მოღვაწეობა და მისია ყველა დროში ცოცხლობს, ფაქტობრივად, დროის განცდის გარეშეა, უდროოა, დაუსაბამო და დაუსაზღვრელი... წმიდა ქეთევანის სულიერი აღმავლობა, მისი პიროვნება ედემთან, სამოთხესთან კავშირში განიხილება, რითაც ავტორი საკუთარ პერსონაჟს მატერიალურ, წუთისოფლისთვის დამახასიათებელ წარმავლობის საფარველს აცილებს, სამოთხისეული მარადიულობით მოსაგვს და სიწმინდით აღავსებს; ხოლო სიწმინდით მოსილი ქეთევან დედოფლის სახე კურთხეულია, დალოცვილია, უფლის ხელდასხმული რჩეულია, რომელიც მარიამ ღვთისმშობელთან არის შედარებული და მის ტოლად და სწორად ჰყავს მოაზრებული, რადგან, როგორც დედათა შორის გამორჩეულმა ღვთისმშობელმა განიცადა და გაიზიარა ერის ხსნის მისია და შვილის – ძე-ღმერთის ტკივილი და ტანჯვა უსამართლობის გამო გამოწვეული, მსგავს გზას იმეორებს ქეთევან დედოფალიც, რომელმაც არად მიიჩნია საკუთარი წყლულების ტკივილი, ყოველივე დაითმინა, ოღონდ ერისა და შვილისთვის მაინც შეემსუბუქებინა მძიმე ჯვარი, რაც ასე განუმორებლად ახლდა საკუთარ სამშობლოს, რომლისთვისაც მუდმივი ტანჯვა თითქმის მისი წილი, ხვედრი გამხდარა; ნეტარება ერს ღმერთისთვის სასურველმა, სახიერებით აღესილმა ქეთევანმა უნდა მოუვლინოს და აღავსოს ღმერთის რწმენითა და იმედით. ღმერთისაგან ნეტარად ქმნა მხოლოდ სულიერად მოღვაწე, ერისა და ქვეყნისათვის თავდადებულთ ენიჭებათ. ასეთ პიროვნებად აღექსნანდრე ყაზბეგს განსახილველ ნაწარმოებში სწორედ წმიდა ქეთევანი ჰყავს გამოყვანილი. ეს ბუნებრივიცაა მე-19 საუკუნის მეორე ნახევრის საქართველოშიც, რადგან ზნეობრივად გადარიბებულ ერს სწორედ ასეთი ადამიანების წარმოჩენა ესაჭიროებოდა მაგალითის მისაცემად, გამოსადვილებლად და გასამხნეებლად. როგორც გ. ქიქოძე წერს: „არც ერთ ქართველ მწერ-

აღს მეცხრამეტე საუკუნეში ყაზბეგით მძაფრად არ უგრძენია ის დისკარმონია და ანარქია, რომელიც ზნეობრივი ცხოვრების სფეროში არსებობს და არც ერთ მათგანს, ვაჟა-ფშაველას გამოკლებით, მისთვის პოეტურად ბუნების ჰარმონიულობა და მშვენიერება არ გადმოუცია” (ქიქოძე, 1958: 208).

„სახისმეტყველებითი ასპექტით „ნეტარი” ხაზგასმულია მოკვდავი, ხორციელი ადამიანის ზესივრცული სამყაროსაკენ სწრაფვა, რომ იგი ღმერთისთვის სანეტარო, სასურველი ადამის მოდგმათაგანია, რომელშიც სახიერებაა დასადგურებული...” (ბეთხოშვილი, 2012: 76-77).

სულხან-საბა ორბელიანის განმარტებით, „ნეტარი” – ნეტარებაქმნილი (იმოწმებს მათე, 5, 3), ნეტარება ესე არს ყო(ვ)ელთა კეთილთა შესაკრებელი, რომლისა არცა ერთი მოკლებულ(ი) იყოს, ხოლო უბადრუკება წინაუკმო, შესაწუხებელთა, ვნებათა განსაცდელი” (ორბელიანი, 1991: 591).

ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონის მიხედვით, „ნეტარი-ი 1. მეტისმეტად სასიამოვნო, სანატრელი... 2. (ძვ.) სრულიად ბედნიერი, – უბედნიერესი. 3. (ეკლ.) წმინდანის ეპითეტი...” (ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი, 1990: 785).

„ნეტარი” გამოხატავს სიწმინდეს... იგი მიუთითებს დედოფლის მიწიერი სამყოფიდან ზესამყაროსაკენ მიტოვებაზე, ღმერთის ნათლით აღვსებაზე, მისი სახის საერო პიროვნებიდან სახე-ხატად გარდაქმნაზე და ამ გარდასახვაში ნაჩვენებია სოფელი და ზესთასოფელი, რაც სამყაროს ერთი მთლიანის მომასწავებელია” (ბეთხოშვილი, 2012: 82). ავტორი სამყაროს მთლიანობას, მის უწყვეტობას გვიჩვენებს და ამ ერთ მთლიანობაში წარმოსახული პერსონაჟის მხატვრული სახე მონოლითურია, მტკიცე, ამაღლებული... თვით რეალური ისტორიული სინამდვილე უფრო დამაჯერებელი, მიმზიდველი, მეტად გათავისებული და წარსულის ტკივილით აღსავსე მოქმედი გმირებიც თანამედროვეობასთან დაკავშირებულნი და გაცოცხლებული, რაც სამყაროს უწყვეტობის ჯაჭვს კიდევ ერთხელ თვალნათლივ წარმოაჩენს. გრივოლ კიკნაძე აღნიშნავს: „ჩვენს მწერალს ჰქონდა უნარი გარდასახვისა, მას ჰქონდა ნიჭი წარმოედგინა თავისი თავი პერსონაჟის მდგომარეობაში. ეს დიდი მადლია და ეს აძლევდა მას საშუალებას, რომ შეთხზული სახე კი არა, რეალური ადამიანის სურათი მოეცა. ამიტომაც დგანან ჩვენ წინაშე მისი პერსონაჟები ცოცხალი ადამიანების სახით” (კიკნაძე, 1978: 330).

ქეთევან დედოფალი ნაწარმოებში დახატულია ისეთი მნიშვნელოვანი სიმბოლო-მეტაფორით, როგორცაა „ვარდი“. იგი ვარდთან, მისი გაფურჩქვნა სიცოცხლის განახლებასთან არის გაიგივებული; ეს უცხო არ არის ქართული მწერლობისათვის, კერძოდ, მის გამოყენებას ფართოდ მიმართავს შოთა რუსთველი „გეფხისტყაოსანში“, რაც საკმაოდ შესწავლილია რუსთველოლოგიურ სამეცნიერო ლიტერატურაში და შემდეგი ეპოქების მხატვრულ აზროვნებაშიც ხშირად გამოიყენება პერსონაჟის ამა თუ იმ ნიშნის გამოსახატავად, ანდა რაიმე მოვლენის გადმოსაცემადაც; ქართველი მწერლები მის გამოყენებას მიმართავენ მეტი მხატვრულობისა და ესთეტიკური განცდის გადმოსაცემად. ამჯერად მხოლოდ ერთი მკვლევრის აზრს მოვიხმობთ. გ. ნადირაძის შეფასებით, „რუსთველმა ვარდი გამოიყენა იმის გამოსახატავად, რომ თვით ამქვეყნიური ცხოვრება არის მარადი და დაუბერებელი... კაცთათვის მოცემული სინამდვილე წააგავს „ტურფა საბაღნაროს“, მისი ცალკეული მოვლენები – ვარდებს, რომელნიც განუწყვეტლად ერთიმეორეს უთმობენ გზას, რომ ცხოვრების წალკოტი მუდამ მშვენიერი ფერებით ყვაოდეს“ (ნადირაძე, 1958: 347). დავიმოწმით „გეფხისტყაოსნიდან“ ერთი ადგილი:

„რა ვარდმან მისი ყვავილი გაახმოს, დაამჟნაროსა,

იგი წავა და სხვა მოვა ტურფასა საბაღნაროსა” (35, 2-3) (შოთა რუსთველი, 1966) (აქ მხოლოდ ერთი ადგილი მოვიყვანეთ, თორემ პოემა ამ მეტაფორის მხრივ ძალიან მდიდარია).

სხვადასხვა კონტექსტში ვარდი გამოხატავს სიცოცხლეს, სიხარულს, სილამაზეს, აგრეთვე ცხოვრების სიფერმკრთალებს, სიცოცხლის ფერისცვალებას და სხვა. ამ შემთხვევაში ალექსანდრე ყაზბეგის მიერ გამოყენებული ვარდის მეტაფორა ქეთევანის სახეში გამოხატავს როგორც სიცოცხლეს, მის ცვლილებას, რაღაც ახალ მოსალოდნელს, განსხვავებულს, მაგრამ განახლებულს, სიცოცხლის სხვა შინაარსით დატვირთულ ახალ სიცოცხლეს, რომელიც ხვალ დაისადგურებს და განახლებული ცვლილების შედეგად ახალი სიცოცხლით აღვსებულად დამკვიდრდება, რაც დამახასიათებელი და ნიშანდობლივია სიწმინდით აღვსილი ადამიანებისათვის, რომელთა აღსასრულებელი მისია და სამკვიდრებელი სრულიად განსხვავებულია და გამორჩეული; ვარდის სიმბოლო-მეტაფორის გამოყენება ალექსანდრე ყაზბეგის მიერ კიდევ ერთხელ აჩვენებს იმ ცვლილებას, რაც ქეთევანის მხატვრულ სახეში ხდება და

მომავალში სხვაგვარი გარდაქმნით უნდა განხორციელდეს, შობის მსგავსი, როდესაც „ამქვეყნიური დედოფლის” გზა მიემართება სულიერი საფეხურისაკენ და ღვთიურით მოსილ, უფლის მიერ განვლილ ეკლიან გზად გარდაისახება.

ნეტარი ავგუსტინე ერთ-ერთ ეგზეგეტიკურ თხზულებაში „იოანეს განმარტებისათვის” წერდა, რატომ ეცვა ჯვარს იესო ქრისტე? „იმიტომ, რომ შენთვის აუცილებელია ეს ძელი (lignum) მისი დამდაბლებისა. შენი ამპარტავნების გამო გეშინოდა მისი და ამიტომაც მშობლიური მხარიდან შორს გაგიტაცა დინებამ. საერო ტალღებმა გადარეცხეს მისი დასაბრუნებელი გზა; მხოლოდ ამ ხომალდით (lignum) თუ შეძლებ შინ დაბრუნებას. ის თვითონ იქცა გზად, მაგრამ ეს გზა ზღვაზე გადის, ფეხით კი ზღვას ვერ გადალახავ, მხოლოდ ხომალდით თუ გადასერავ მას, მხოლოდ „ძელით” („ჯვრით”). გწამდეს ჯვარცმა და შენ დაბრუნდები” (ნეტარი ავგუსტინე, 1995: 318).

გზას თავისი სიმბოლური დატვირთვა გააჩნია, იგი აჩვენებს ერთი ადგილიდან სხვა ადგილას, შესაბამისად, სხვა დროსა და სივრცეში გადანაცვლებას და ამ ცვლილებაში, პერსონაჟის გადაადგილებაში ერთი დროიდან და სივრციდან მეორეში, რაც ამქვეყნიურსაც მოიცავს და ზესივრცულსაც, პიროვნების შინაგანი განცდები, ემოციები იცვლება და გარდაისახება „სხვად” – ძველი ადამიანი შობს ახალს. ბიბლიიდან ცნობილია, რომ „ახალი კაცის” ჩამოყალიბებას პავლე მოციქული დიდ მნიშვნელობას ანიჭებს: „განიშორეთ თქვენგან პირველისა მისებრ სღვისა თქვენისა ძუელი იგი კაცი, განხრწნილი გულის თქუმისა მისებრ საცთურისა, და განახლდებოდეთ თქვენ სულითა მით გონებისა თქვენისაითა და შეიმოსეთ ახალი კაცი, ღმრთისა მიერ დაბადებული სიმართლითა და სიწმიდითა ჭეშმარიტებისაითა” (ეფეს. 4, 22-24). კიდევ: „ნუ უტყუით ერთი-ერთსა, განიძარცუეთ ძუელი იგი კაცი საქმით მისითურთ და შეიმოსეთ ახალი იგი, განახლებული მეცნიერებად მსგავსად ხატისა დამბადებლისა მისისა” (კოლას. 3, 9-10). როგორც დავინახეთ, გზის მოტივის განხილვისას შემოდის დროისა და სივრცის სახისმეტყველებითი გააზრებაც. უზენაეს მისმგავსებული პერსონაჟი უმაღლესთან ზიარების გზით უახლოვდება უცოდველ პირველარსს და ამ გარდაქმნის, გადასხვაფერების გზით, სულიერად ფერისცვალების მაღლით აღესილი ახალ მხატვრულ სახედ გვევლინება,

რომელშიც სრულიად ახალი არსია დავანებული, რომელიც განსხვავებულ გამოვლინებას საჭიროებს. სხვა სულიერი შინაარსით აღვსილი პერსონაჟი მთლიანობაში მოიაზრება და განიცდება, რითაც მის განუმეორებელ სახეს, შეცნობადობის თვალსაზრისით, მეტი მსოფლმხედველობრივი დატვირთვა და ესთეტიკური ბუნება ენიჭება.

აღექსანდრე ყაზბეგის დრამატულ ნაწარმოებში „წამება ქეთევან დედოფლისა“ ქეთევან დედოფლის სახე მწუხარებასთან თანაზიარობაში წარმოჩნდება, ეს ბუნებრივიცაა, რადგან მისი სულიერი სამყარო, სულიერი ღვაწლი ხომ ერის ტკივილთან მჭიდრო კავშირში განიხილება, რაც მწუხარების, სევდის გარეშე წარმოუდგენელია. აღვნიშნავთ, რომ მწუხარების სემანტიკა ქრისტიანული მსოფლმხედველობიდან იღებს სათავეს. ბიბლიიდან ვგებულობთ, რომ გველი უხსნის ადამიანს ცნობადის ხის არსს: „რომელსა დღესა შტამოთ მისგან, განგეხუნეს თქუენ თუაღნი, და იყვნეთ ვითარცა ღმერთნი მეცნიერ კეთილისა და ბოროტისა“ (დაბად. 3, 5). ახილებათ თვალი ადამს და ევას და მაშინ უფალი ეტყვის დედააკაცს: „განმრავლებით განგამრავლნე მწუხარებანი შენი“ (დაბად. 3,16). ლ. კვირიკაშვილის თქმით, „თვალის ახელა, კეთილისა და ბოროტის შემეცნების შექმნა, ბიბლიის მიხედვით, მწუხარების გამრავლებას გულისხმობს“ (კვირიკაშვილი, 1983: 129). წმიდა ქრისტიანი მამები „სადმთო მწუხარების“ ცნებას შემოიღებენ „ცოდვისა მწუხარების“ საპირისპიროდ (მამათა სწავლანი, 1955: 5).

ქეთევანის მხატვრული სახე კიდევ უფრო იკვეთება ძმის მკვლელ კაენთან (აქ შემოდის ბიბლიური სახისმეტყველება, რაც აგრეთვე ცალკე განხილვის საგანია) შედარებული კონსტანტინეს მხატვრული სახის ფონზე, კონსტანტინესი, რომლის სიკვდილი სანატრელია მის აღმოსაფხვრელად და ამოსაძირკვად, ქვეყნისთვის მოსაშორებლად, მაგრამ ქეთევანის თავდადება ავსებს ამ სიცარიელეს და უიმედობას, სძლევს ბოროტებას, რასაც სიკეთით ანაცვლებს და დედოფლის ხორციელი გარდაცვალება, ნეტარადქმნილი, ახალი სიცოცხლის მიმნიჭებლად იქცევა და უჟამობას ამკვიდრებს; ეს სულისკვეთება და სურვილი ნათლად ჩანს დედოფლის ღოცვის სტრიქონებში, რომელიც ჩართულია აღნიშნულ ნაწარმოებში და, აქვე შევნიშნავთ, რომ ამ მხრივაც თეიმურაზ პირველის პოემა „წამება ქეთევან დედოფლისას“, რომელშიც (სადაც მეფე-პოეტი ურთავს

ქეთევანის ლოცვის ათ სტროფს (სტრ. 37-46, თეიმურაზ პირველი, 1934) სიუჟეტურ-კომპოზიციური წყობის ანარეკლი გვაქვს და, მეფე-პოეტის მსგავსად, ალ. ყაზბეგიც მიმართავს ლოცვის ჩართვას ნაწარმოებში, რათა მეტად წარმოაჩინოს ქეთევან დედოფლის პიროვნება, რწმენით განმტკიცებული მისი სულიერი მოძრაობა და გამოკვეთოს წმიდანის ეროვნული მისია. ალ. ყაზბეგის სამსტროფიან ლექსში „ლოცვა ქეთევან დედოფლისა“, რომელიც ჩართულია მის „წამებაში“, ძირითადად დიდი ადგილი აქვს დათმობილი დედოფლის ვედრებით სავსე მიმართვებს ღვთისმშობლისადმი, რომლის ხატ-სახის განხილვა ცალკე გაანალიზებას ითხოვს ბიბლიური სახისმეტყველებითი კუთხით. ამჯერად აღვნიშნავთ, რომ დასახელებულ ლოცვაში დედოფალი უფლის მსგავსად ნათლის მომფენად არის დასახული: „დედავ ღმრთისაო, შენ მომხედე, მომეც შენ ძალა, / რომ კისრად ვიდო ხალხისათვის ზრუნვა და ბრძოლა. / შენ გვევდრები დღეს მე მტერი დამაძლევიო / და ხალხისათვის გზა ნათელი გამაკვლევინო“ (ყაზბეგი, 1949: 144).

ლოცვის წარმომთქმელს „განაშორებს ქუეყანისაგან და აღამაძლებს ზეცად და მოქალაქეობასა მას შინა ზეცისასა დაამკვდრებს და ამასცა ასწავებს, რადთა ზიარად აღასრულებდეს ლოცვასა თავის თვისისათვის და ძმათათვის“ (იოანე ოქროპირი, 1996: 14).

ნ. სულავას აღნიშვნით, „ლოცვის წინასახე, არქეტიპი არის „მამაო ჩვენო“, რომელიც იესო ქრისტემ წარმოთქვა თავის მოწაფეთა წინაშე განსაკუთრებულ ვითარებაში. მას მოწაფეები სთხოვდნენ, ესწავლებინა მათთვის ლოცვა, ისევე როგორც იოანე ნათლისმცემელმა ასწავლა თავის მოწაფეთ... „მამაო ჩვენო“, უფლისადმი აღვლენილი ლოცვა, ნათლად წარმოაჩენს, თუ რა არის სახარება, მისი არსი და მიზანდასახულება. ეს ლოცვა არის ღვთის ნებასთან შინაგანი შერწყმა, ღვთიურ სამყაროსთან ზიარება და სიხარულით შემეცნება იმისა, რომ მარადიულ სიკეთეს ეძიებს და მოიპოვებს. ეს ლოცვა ღმერთისაგან ძალას ანიჭებს ადამიანს, რათა ბოროტისაგან იყოს დაცული“ (სულავა, 1999: 204).

ქეთევან დედოფლის ლოცვის სტრიქონებში ნათლად ჩანს ის მძიმე ხვედრი, რაც ერს და საკუთარ თავს ხვდა წილად. დედოფლობამ შეაძლებინა ის მძიმე ჯვარი ეტარებინა, რომელიც განუშორებლად სდევდა და მისი დაძლევა მარიამ ღვთისმშობლის მიმართ ხშირი სავედრებლით არის გამოხ-

ატული, რათა დაეხმაროს და შეეწიოს ყოფნა-არყოფნის ზღვარზე მყოფს. მისი მიზანია მარიამ ღვთისმშობლის მსგავსად დაიცვას ერი, საკუთარი ქვეყანა და მირონცხებული შვილი და სხვა გზას, სხვა არჩევანს აღარც უტოვებს საკუთარ თავს.

აღექსანდრე ყაზბეგის დრამატულ ნაწარმოებში „წამება ქეთევან დედოფლისა“ წმიდა ქეთევანის მხატვრული სახე ესთეტიკური თავისთავადობით წარმოჩნდება. ის მის სხვა პერსონაჟთაგან განსხვავებული ღირებულებითი სულიერი ცხოვრებით არის დახატული ავტორის მიერ და წმიდანის ამაღლებული სახეც სხვა შტრიხებით არის მოხაზული და გამოკვეთილი. სახისმეტყველებითი ასპექტებით დახატული პერსონაჟი უფრო შთამბეჭდავია და გვაჩვენებს იმ შესაძლებლობებსა და ღვთიურ მადლს, რომელიც წამებულ დედოფალში არის დავანებული ღმერთის მიერ და ადამიანში უკვდავების რწმენას ამკვიდრებს.

დამოწმებული ლიტერატურა:

ახალი აღთქუმაჲ, 1963: ახალი აღთქუმაჲ, საკათალიკოსო საბჭოს გამოცემა, თბ., 1963.

ყაზბეგი, 1949: ყაზბეგი აღ., თხზულებანი, ტ. III, თბ., 1949.

თეიმურაზ პირველი, 1934: თეიმურაზ პირველი, თხზულებათა სრული კრებული, აღ. ბარამიძის და გ. ჯაკობიას რედაქციით, თბ., 1934.

წმიდა იოანე ოქროპირი, 1996: წმიდა იოანე ოქროპირი, განმარტებაჲ მათეს სახარებისაჲ, II, თბ., 1996.

ორბელიანი, 1991: ორბელიანი სულხან-საბა, „ლექსიკონი ქართული“, I, ავტოგრაფული ნუსხების მიხედვით მოამზადა, გამოკვევა და განმარტებითი ლექსიკის საძიებელი დაურთო ილია აბულაძემ, თბ., 1991.

ბეთხოშვილი, 2012: ბეთხოშვილი დ., სიკვდილ-სიცოცხლის პრობლემა ძველ ქართულ მწერლობაში (იაკობ ხუცესის „წმიდა შუშანიკის წამება“, თეიმურაზ პირველის „წამება ქეთევან დედოფლისა“), ტ. II, თბ., 2012.

კალანდარიშვილი, 2011: კალანდარიშვილი ე., ბიბლიური პარადიგმატიკისა და სახისმეტყველების თავისებურებანი ვაჟაფშაველას შემოქმედებაში, V საერთაშორისო სიმპოზიუმი, ლიტერატურათმცოდნეობის თანამედროვე პრობლემები, მითოსური აზროვნება, ფოლკლორი და ლიტერატურული დისკურსი. ევრო-

პული და კავკასიური გამოცდილება, ეძღვნება ვაჟა-ფშაველას დაბადებიდან 150-ე წლისთავს, ნაწილი II, თბ., 2011.

კიკნაძე, 1978: კიკნაძე გრ., ლიტერატურის ისტორიისა და თეორიის საკითხები, თბ., 1978.

კვირიკაშვილი, 1983: კვირიკაშვილი ლ., „მწუხარების“ სემანტიკისათვის, „მაცნე“ (ელს), თბ., 1983, №3.

მამათა სწავლანი, 1955: მამათა სწავლანი, X და XI ს-თა ხელნაწერების მიხედვით გამოსცა ილია აბულაძემ, ა. შანიძის რედაქციით, თბ., 1955.

ნადირაძე, 1958: ნადირაძე გ., რუსთაველის ესთეტიკა, თბ., 1958.

სულავა, 1999: სულავა ნ., „ლოცვა ავთანდილისა“, კრებ. „ლიტერატურული ძიებანი“, ტ. XX, თბ., 1999.

ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი, 1990 – ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი, რედ. არნ. ჩიქობავა, მ. ჭაბაშვილი, თბ., 1990.

ქიქოძე, 1958: ქიქოძე გ., თხზულებანი, ტ. III, თბ., 1958.

შოთა რუსთველი, 1966: შოთა რუსთველი, „ვეფხისტყაოსანი“, ტექსტი ძირითადი ვარიანტებით, კომენტარებით და ლექსიკონითურთ აკ. შანიძისა და ალ. ბარამიძის გამოცემა, თბ., 1966.

ლინგვისტური ლექსიკონი, თბ., 2000.

**FOR UNDERSTANDING FACIAL EXPRESSIONS ACCORD-
ING TO “THE TORTURE OF QUEEN KETEVAN “BY ALEX-
ANDRE KAZBEGI**

Summary

In his drama “The Torture of Queen Ketevan“ Alexandre Kazbegi adapts Ketevan Tsamebuli’s character loaded with artistic content with the spirit of a new era .And to describe her completely he gives us her facial expression to see and percept the character in a new way.

The tortured character is presented in some aspects .Such as: “blissful”, “Rose”, also she is “blessed”, “Eden”, “bright”. Her life is eternal, Queen Ketevan’s character is compared with the Virgin’s. To understand her character well the writer uses jewelry motive and so on.

Giving facial expression of a character filled with spiritual content is considered as a whole It gives the work more outlook load and esthetic nature.

In the drama “The Torture of Queen Ketevan“ by Alexandre Kazbegi the artistic face of Saint Ketevan is highlighted with esthetic originality She is described in different spiritual values, the face of a saint is drawn with different features. A character with her facial expression is more expressive and shows those opportunities and divine grace which is in Queen Ketevan’s inner world developed in mortals by the God which also goes to the divine and establishes eternity in mortals.